

2025 Steenkaai, Brugge: Programma van maatregelen

Opdrachtgever: Permis
Kloosterstraat 35, 8210 Veldegem

Auteurs: Dieter Verwerft, Femke Germonpré, Frederik Roelens en Jari Hinsch Mikkelsen

Uitvoerder: Raakvlak
Kleine Pathoekeweg 44
8000 Brugge
T +32 [0]50 44 50 41
E dieter.verwerft@brugge

© Raakvlak, april 2025

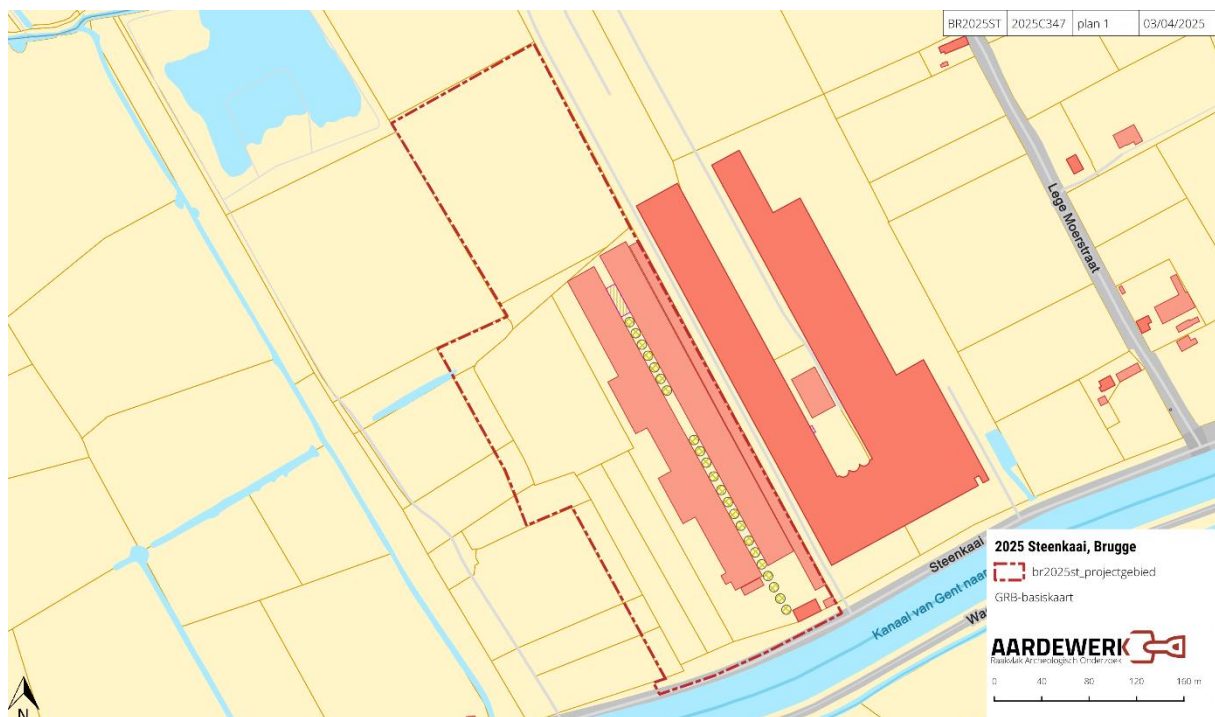
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Raakvlak Archeologisch Onderzoek.

2025 Steenkaai, Brugge: Programma van Maatregelen

De betoncentrale Beton De Clercq langs de Steenkaai in Brugge wordt gesloopt en op dezelfde locatie is een nieuwbouw geplant. Bij de realisatie van dit project, dat sloop, nieuwbouw en renovatie omvat, zijn meerdere bodemingrepen gepland.

De oppervlakte van de percelen ter hoogte van het projectgebied bedraagt ongeveer 86.401 m². Om de mogelijke aantasting van het bodemarchief op deze terreinen in te schatten werkt de bouwheer samen met Raakvlak. Doel van de opdracht is het waarderen van het terrein aan de hand van een bureauonderzoek.

Het onderzoeksterrein ligt tussen de Steenkaai, het Kanaal Brugge-Oostende, de Moerstraat, de Oosternieuwweg en de Lage Moerstraat in Brugge. Het perceel is groter dan 3.000 m² en de effectieve ingreep in de bodem is groter dan 1.000 m², waardoor de drempelwaarden opgenomen in het Onroerenderfgoeddecreet overschreden worden. Volgens het gewestplan ligt het projectgebied in 'zone voor natuurontwikkeling' (0710) en 'industriegebieden' (1000). Het projectgebied bevindt zich niet in een vastgestelde archeologische zone, een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt of een beschermde archeologische site. Op deze basis wordt een archeologienota zonder ingreep in de bodem voorgesteld.

Figuur 1: Het projectgebied ten opzichte van de GRB-basiskaart (agiv)

Administratieve gegevens

Titel: 2025 Steenkaai, Brugge: Resultaten archeologische prospectie zonder ingreep in de bodem (bureauonderzoek)

Opdrachtgever: Permis, Kloosterstraat 35, 8210 Veldegem

Uitvoerder: Raakvlak

Auteurs: Dieter Verwerft, Femke Germonpré, Frederik Roelens en Jari Hinsch Mikkelsen

Bewaring en beheer van de geregistreerde data, vondsten en stalen: Onroerend Erfgoeddepot De Pakhuizen (Raakvlak), Kleine Pathoekeweg 44, 8000 Brugge

Locatie/vindplaats: Steenkaai 111, 8000 Brugge

Naam site: 2025 Steenkaai, Brugge; afkorting: BR2025ST

Kadaster: Brugge 29e afdeling/Sint-Andries 3e afdeling, sectie A, 0187/00C000, 0181/00B000, 0166/00A000, 0182/00B000, 0186/00E000, 0174/00E000, 0166/00B000, 0176/00_000, 0159/00D000, 0167/00_000, 0177/00_000, 0178/00A000, 0186/00F000 en 0179/00A000

Relevante termen thesauri Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek

Periode: april 2025

Archeologische verwachting: geen archeologische verwachting

Aanleiding van het onderzoek: sloop en bouw betoncentrale

Resultaten vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Historische bronnen bieden weinig tot geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologisch erfgoed binnen het huidige projectgebied. Op geen enkele van de geraadpleegde historische kaarten – gaande van de kaart van Pourbus (1561–1571) tot de orthofoto's uit de tweede helft van de 20e eeuw – is sprake van bebouwing of andere structuren die zouden kunnen wijzen op vroegere bewoning of intensief gebruik van het terrein. Er is enkel sprake van een klein bouwvolume op de locatie van de latere betoncentrale. De locatie bevindt zich in de Lage Moere, een natte en laaggelegen poldervlakte die historisch voornamelijk als hooiweide werd gebruikt. De Heraldische kaart, de kaart van Fricx (1744) en de Kabinetskaart van Ferraris (1770–1778) tonen het gebied als open landschap, gekenmerkt door natte weiden, zonder tekenen van bewoning. Ook in de 19e en vroege 20e eeuw blijft dit beeld onveranderd: kaarten van Vandermaelen, Popp en de Atlas der Buurtwegen bevestigen het agrarische karakter van het gebied, met slechts beperkte aanwezigheid van landbouwgebonden infrastructuur. Enkel de Atlas der Buurtwegen vermeldt een kleine hoeve op de plaats waar later de betoncentrale zou verrijzen. Dit wijst mogelijk op een beperkte bewoningsactiviteit, maar biedt weinig aanwijzingen voor structurele archeologische resten. Pas vanaf de jaren 1970 verandert het landschap ingrijpend met de bouw van de betoncentrale en de bijhorende infrastructuur, waardoor eventuele oudere sporen in zeer grote mate verstoord zijn geraakt. Gezien deze historische context lijkt de kans op het aantreffen van archeologisch erfgoed in situ zeer beperkt.

De landschapsgeschiedenis van het terrein wordt in belangrijke mate bepaald door de ligging binnen de Lage Moere, een laaggelegen poldervlakte ten zuiden van Meetkerke, die

deel uitmaakt van de kustpolders. Dit gebied kent een complexe geomorfologische en antropogene evolutie. Vanaf circa 3000 voor Christus, begon zich op deze locatie een veenpakket te vormen. Tijdens de laat-Romeinse periode en de vroege middeleeuwen (4e–8e eeuw) werd dit veen deels overstroomd en bedekt met een kleilaag. Op veel plaatsen bleef het veen echter aan of net onder het oppervlak aanwezig.

Vanaf de 8e eeuw begon men met grootschalige veenontginning. Het relatief hooggelegen mosveen werd systematisch afgegraven voor brandstof, wat leidde tot het ontstaan van een komvormige depressie die zich met water vulde. Zo ontstond een kunstmatig meer, dat pas in de 17e eeuw drooggelegd werd via de aanleg van een ringdijk (de Moerdijk), de installatie van windmolens, en de oprichting van de 'Watering van de Moere' (1622–1623).

Desondanks bleef de bodem moeilijk bruikbaar voor landbouw door het dagzomende pleistocene zand. Hierdoor bleef een klassieke polderverkaveling achterwege en bleef de middeleeuwse perceelstructuur in belangrijke mate bewaard.

Tot ver in de 20e eeuw bleef het gebied nat, met overwegend hooiweiden als grondgebruik. Bemaling gebeurde lang met behulp van de Grote Molen, later met moderne pompen. Pas met de ingebruikname van het bemalingsstation 'De Katte' in 1980 werd een stabiele afwatering gerealiseerd via het kanaal Brugge-Oostende.

Hoewel het terrein vanaf 1985 tot 1998 erkend was als beschermd landschap en sinds 2021 als vastgesteld landschapsrelict (Inventaris Onroerend Erfgoed ID: 300512), bevindt het huidige projectgebied zich buiten deze afgebakende zone. De recente landschappelijke evolutie wordt gekenmerkt door verharding en bebouwing in functie van de betoncentrale die sinds de jaren 1970 op het terrein aanwezig is. De reliëfgegevens tonen aan dat het gebied binnen een van de laagst gelegen zones van de polders valt, met een zwakke noord-zuidelijke helling. Deze geografische en historische kenmerken maken duidelijk dat het landschap lange tijd moeilijk toegankelijk en nat is geweest, met beperkte menselijke bewoning of intensief gebruik.

Landschappelijk bodemonderzoek op een naburig perceel toont aan dat de bodems gekenmerkt worden door een relatief dunne ploeglaag (20 cm). Daaronder zijn plaatselijk restanten van de oorspronkelijke veenlaag herkend. Op de locatie van de bebouwing en verharding binnen het huidig projectgebied is de kans op bewaring van deze laag zo goed als onbestaande.

De impact van de geplande werken op het mogelijk aanwezige archeologisch erfgoed wordt als beperkt tot verwaarloosbaar ingeschat. Dit heeft verschillende redenen. Ten eerste zijn de geplande bodemingrepen grotendeels beperkt tot zones die reeds eerder verstoord zijn door de bouw van de bestaande betoncentrale en de daarbij horende infrastructuur. De bestaande verharding en funderingen worden uitgedaagd, maar de nieuwe bouw en verharding vallen grotendeels samen met de bestaande structuren. Daardoor wordt geen nieuwe, onverstoord bodem aangesneden.

Ten tweede wijst het historisch en landschappelijk onderzoek op een langdurige natte situatie binnen het projectgebied. De Lage Moere was eeuwenlang een drassig en moeilijk toegankelijk gebied, dat pas relatief laat – vanaf de 17e eeuw – stelselmatig werd ontwaterd. Hierdoor is het onwaarschijnlijk dat het terrein in de prehistorie of Romeinse tijd intensief bewoond werd. Ook de historisch-cartografische bronnen tonen geen bewoning aan op het perceel, met uitzondering van een kleine hoeve die vanaf de 19e eeuw sporadisch vermeld wordt.

Verder blijkt uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) en het Loket Onroerend Erfgoed dat er in de ruime omgeving slechts een zeer beperkte archeologische activiteit bekend is. De weinige waarnemingen zijn kleinschalig en liggen buiten het directe projectgebied. Eerdere archeologische nota's in de omgeving concludeerden dat geen verder onderzoek nodig was of enkel een landschappelijk bodemonderzoek vereisten.

Landschappelijk bodemonderzoek op een naburig perceel toont aan dat de bodems gekenmerkt worden door een relatief dunne ploeglaag (20 cm). Daaronder zijn plaatselijk restanten van de oorspronkelijke veenlaag herkend. Op de locatie van de bebouwing en verharding binnen het huidige projectgebied is de kans op bewaring van deze laag zo goed als onbestaande. De geplande werken hebben geen impact op een bewaard bodemarchief.

Tot slot is het terrein momenteel volledig bebouwd en verhard, waardoor een veldprospectie of landschappelijk bodemonderzoek onmogelijk is. Dit onderstreept de praktische beperking voor verdere archeologische ingrepen, terwijl de kans op versterking van waardevol erfgoed op basis van de beschikbare gegevens zeer gering is.

Op basis van deze gegevens wordt dan ook geconcludeerd dat de geplande werken geen significante impact zullen hebben op eventueel aanwezig archeologisch erfgoed en dat archeologische opvolging niet noodzakelijk is.

Onderzoeksstrategie, - methode en -technieken

Naar aanleiding van dit onderzoek zijn op het projectgebied geen verdere maatregelen vereist. Daarom wordt geen programma van maatregelen opgesteld.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

We voorzien voorlopig geen afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk.